

ГЛАСНИК

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ
ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LIV год. од изласка
XXXI год. непрекидног издажења

Нови Сад, април 1982.
Број 4

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

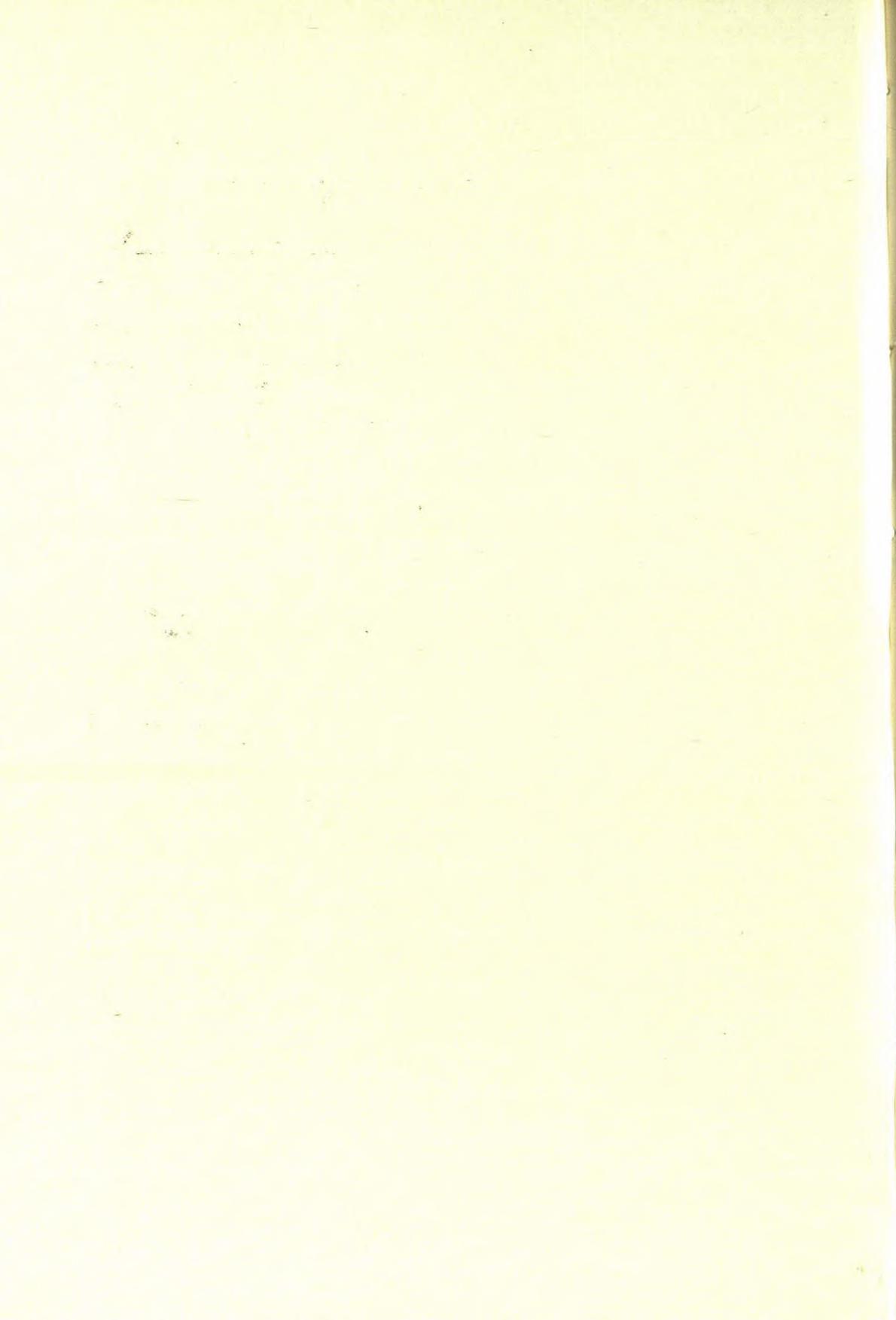
Др Александар Јовичин	Привремене мере за друштвену заштиту самоуправних права и друштвене својине
Др Тамаш Корхеџ	Примена Закона о облигационим односима или специјалних правних правила о одговорности за мане (недостатке) животиња
Др Карло Ковач	Злоупотреба права и њено уклањање у нашим условима

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора

IN MEMORIAM

Др Данило Миковић

Г Л А С Н И К

АДВОКАТСКЕ КОМОРЕ ВОЈВОДИНЕ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

LIV год. од изласка
XXXI год. непрекидног издажења

Нови Сад, април 1982.
Број 4

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Александар Јовичин

ПРИВРЕМЕНЕ МЕРЕ ЗА ДРУШТВЕНУ ЗАШТИТУ САМОУПРАВНИХ ПРАВА И ДРУШТВЕНЕ СВОЈИНЕ

Увод

Остваривањем друштвене заштите друштвене својине обезбеђује се заштита социјалистичких друштвено-економских и других самоуправних односа у организацији удруженог рада. Тиме се обезбеђује заштита права рада друштвеним средствима и других права на основу друштвене својине кад се онемогућава или ограничава њихово остваривање, врши узурпација друштвених средстава или на други начин незаконито располаже друштвеним средствима, или кад се друштвена средства користе противно њиховој природи и намени, теже повређују друштвени интереси у коришћењу, управљању и располагању друштвеним средствима, или на други начин онемогућава остваривање друштвене функције друштвене својине (чл. 616 ЗУР-а).

У систему друштвене заштите самоуправних права и друштвене својине скупштина друштвено-политичке заједнице има истакнуто место код свих облика и мера друштвене заштите. Поред предузимања законом утврђених привремених мера друштвене заштите скупштина друштвено-политичке заједнице утврђује основе и мере за решавање спорова који се нису могли решити редовним путем и врши надзор над законитошћу рада организације удруженог рада.

Привремене мере за друштвену заштиту самоуправних права и друштвене својине само су један облик друштвене за-

штите којим се обезбеђује заштита социјалистичких самоуправних друштвено-економских односа на основу друштвене својине.

Скупштина друштвено-политичке заједнице у остваривању друштвене заштите самоуправних права радних људи и друштвене својине према организацији удруженог рада предузима законом утврђене привремене мере под условима и по поступку утврђеним законом. Треба истаћи да је одредбама Закона о удруженом раду остављена широка могућност за законодавно регулисање остваривања друштвене заштите самоуправних права и друштвене својине републичким односно покрајинским законом. Поступак у коме се утврђује постојање услова за предузимање мера и одређују привремене мере у потпуности је регулисан републичким односно покрајинским законом иако све републике односно аутономне покрајине нису донеле своје законе.

Намера нам је да овим радом анализирамо облике и мере друштвене заштите према одредбама Закона о удруженом раду и републичким односно покрајинским законима, који су донети, имајући у виду и досадашњу праксу скупштина друштвено-политичких заједница и судова удруженог рада.¹

Услови за предузимање привремених мера

Привремене мере друштвене заштите утврђене законом предузима скупштина општине или скупштина друге друштвено-политичке заједнице, кад је то законом предвиђено, на чијој територији је седиште организације удруженог рада или на чијој територији она врши своју делатност.

Може се поставити питање који је обим овлашћења скупштине друштвено-политичке заједнице у погледу предузимања привремених мера ако се седиште организације удруженог рада не налази на њеној територији већ организација удруженог рада само врши своју делатност на њеној територији.

У том случају право друштвено-политичке заједнице, према нашем мишљењу, ограничено је на предузимање привремених мера само на оне самоуправне функције које се врше у делу организације удруженог рада који врши делатност на подручју те друштвено-политичке заједнице јер скупштина друштвено-политичке заједнице остварује друштвену заштиту самоуправних права и друштвене својине на својој територији.

Услови за предузимање привремених мера друштвене заштите утврђени су савезним и републичким односно покрајинским законом.

¹ Закон о привременим мерама друштвене заштите самоуправних права и друштвене својине — СР Црне Горе, Сл. лист бр. 22/78; СР Македоније, Сл. вјесник бр. 13/78; СР Словеније, Ур. лист бр. 32/80; СР Србије, Сл. гласник бр. 30/77; САП Косово, Сл. лист бр. 46/77 и САП Војводине, Сл. лист бр. 18/77.

Према одредби Закона о удруженом раду (чл. 619) сматраће се да су у организацији удруженог рада поремећени самоуправни односи:

- ако се не остварују права радника да у основној организацији одлучују о утврђивању и распоређивању чистог дохотка и расподели средстава за личне дохотке и за заједничку потрошњу радника или ако се одступа од основа и мерила за распоређивање чистог дохотка и расподелу средстава за личне дохотке и за заједничку потрошњу радника утврђених самоуправним споразумом и другим самоуправним општим актом;

- ако није обезбеђено остваривање права радника да управљају радом и пословањем организације удруженог рада и да одлучују о друштвеним средствима у основној организацији;

- ако није обезбеђено остваривање права радника да у основној организацији непосредно и равноправно уређују и остварују права и обавезе из међусобних односа у удруженом раду, као и да одлучују о питањима за која је предвиђено да се о њима одлучује личним изјашњавањем;

- ако се радницима у делу организације удруженог рада онемогућава да се организују као основна организација кад су за то испуњени услови, или да одлучују о другим променама у организацији;

- ако се у организацији удруженог рада, у року одређеном законом, не донесе самоуправни општи акт чије је доношење по закону обавезно;

- ако није обезбеђено редовно, благовремено, истинито и потпуно обавештавање радника о питањима и односима који су од значаја за остваривање самоуправних права радника;

- ако није обезбеђено остваривање самоуправне радничке контроле;

- ако у радничком савету радне организације није заступљена свака основна организација у њеном саставу;

- ако орган у организацији удруженог рада не врши послове из свог делокруга или прекорачи своја овлашћења, а тиме се битно нарушавају самоуправна права или друштвена својина.

Поред тога сматраће се да су у организацији удруженог рада поремећени самоуправни односи и у другим случајевима предвиђеним законом.

Поред набројаних услова према одредби Закона о привременим мерама за друштвену заштиту самоуправних права и друштвене својине САП Војводине (чл. 2) сматраће се да су у организацији удруженог рада поремећени самоуправни односи ако се не изврши избор органа управљања или не именује пословодни орган у року одређеном самоуправним општим актом организације удруженог рада.

Неким републичким и покрајинским законима још више су разрађени и проширени услови за предузимање привремених мера. Тако према одредбама Закона СР Црне Горе, СР Срби-

је (чл. 6) и САП Косова (чл. 9) које су идентичне, сматра се да су у организацији односно заједници битно поремећени самоуправни односи:

— ако се не остварују права радника да у организацији односно заједници одлучују о утврђивању и распоређивању чистог дохотка и расподели средстава за личне дохотке и за заједничку потрошњу радника, или ако се одступа од основа и мерила за распоређивање чистог дохотка и расподеле средстава са личне дохотке и за заједничку потрошњу радника, утврђених самоуправним споразумом и другим самоуправним општим актом;

— ако није обезбеђено остваривање права радника да управљају радом и пословањем организације односно заједнице и да одлучују о друштвеним средствима у организацији односно заједници;

— ако није обезбеђено остваривање права радника да у организацији односно заједници непосредно и равноправно уређују и остварују права и обавезе из међусобних односа у удруженом раду, као и да одлучују о питањима за која је предвиђено да се о њима одлучује личним изјашњавањем;

— ако се радницима у делу организације удруженог рада онемогућава да се организују као основне организације када су за то испуњени услови или да одлучују о другим променама у организацији;

— ако се у организацији односно заједници, у року одређеном законом, не донесе самоуправни општи акт чије је доношење по закону обавезно односно предвиђено самоуправним споразумом који проистиче из закона или друштвеног договора;

— ако се не изврши одлука уставног суда или правоснажна одлука суда удруженог рада;

— ако није обезбеђено редовно, благовремено, истинито и потпуно обавештавање радних људи и грађана о питањима и односима који су од значаја за остваривање самоуправних права радних људи и грађана;

— ако није обезбеђено остваривање самоуправне радничке контроле;

— ако у радничком савету радне организације није заступљена свака основна организација у њеном саставу;

— ако орган у организацији односно заједници не врши послове из свог делокруга или прекорачи своја овлашћења, а тиме се нарушавају самоуправни права или оштећује друштвена својина;

— ако се не изврши избор органа или не именује пословни орган у року одређеном самоуправним општим актом организације удруженог рада;

— ако су повређена друга самоуправни права радних људи и грађана.

У свим наведеним случајевима скупштина друштвено-политичке заједнице утврђује да ли су битно поремећени само-

управни односи у организацији удруженог рада јер сваки по- ремећај самоуправних односа не може имати за последицу пре- дузимање привремених мера.

Привремене мере друштвене заштите самоуправних пра- ва и друштвене својине могу се предузети према организацији удруженог рада, другој самоуправној организацији и заједници ако теже оштети друштвене интересе.

Према одредби Закона о удруженом раду (чл. 620) сма- траће се да је организација удруженог рада оштетила дру- штвене интересе:

- ако не донесе план у року одређеном статутном основне организације, самоуправним споразумом о удруживању или законом;

- ако распоређивањем чистог дохотка, односно расподелом средстава за личне дохотке и за заједничку потрошњу радни- ка нарушава односе који одговарају начелу расподеле према раду или ремети ток друштвене репродукције;

- ако друштвена средина која трајније не користи не уступи на коришћење заинтересованој организацији удруженог рада у складу са законом и самоуправним споразумом, или ако друштвена средства друштвено-економски нецелисходно кори- сти, или друштвена средства трајније не обнавља, не уве- ћава их, не унапређује, а за њихово обнављање, увећавање и унапређивање постоје економски и други услови;

- ако не обезбеђује остваривање права радника у погле- ду њихове материјалне и социјалне сигурности;

- ако отпочне инвестициону изградњу, а није обезбедила средства за завршавање изградње;

- ако обављајући пословање противно прописима нанесе већу штету друштвеној заједници;

- ако не спроводи прописане мере заштите на раду;

- ако не остварује задатке из општенородне одбране и друштвене самозаштите;

Поред тога сматраће се да је организација удруженог рада оштетила друштвене интересе и у другим случајевима предви- ђеним законом.

Кад се сматра да је организација удруженог рада односно заједница оштетила друштвене интересе утврђено је републич- ким односно покрајинским законима полазећи од специфично- сти појединих република односно покрајина. Навешћемо само неке од ових услова као што су:

- неизвршавање одлука уставног суда и правоснажне од- луке суда удруженог рада (СР Србија, СР Црна Гора, СР Маке- донија, САП Косово и САП Војводина);

- ако организација удруженог рада која врши делатност или послове од посебног друштвеног интереса не извршава за- датке ради којих је основана или не омогућава остварење по- себног интереса (СР Црна Гора, СР Македонија, САП Војводина и САП Косово);

— ако планове и програме рада и развоја не усклађује са плановима и програмима других самоуправних организација и заједница и са друштвеним планом друштвено-политичке заједнице (САП Војводина);

— ако не донесе план у року одређеном статутом, самоуправним споразумом о удруживању или законом (СР Црна Гора, СР Србија, САП Косово);

— ако се распоређивањем чистог дохотка, односно расподелом средстава за личну и заједничку потрошњу радника нарушавају односи који одговарају начелу расподеле према раду или ремети ток друштвене репродукције (СР Србија, СР Црна Гора, САП Косово);

— ако друштвена средства нецелисходно користи или не обнавља (СР Србија, СР Црна Гора, САП Косово);

— ако не обезбеђује остваривање права радника у погледу њихове материјалне и социјалне сигурности (СР Србија, СР Црна Гора, САП Косово);

— ако не спроводи прописане мере заштите на раду или не остварује задатке из општенародне одбране и друштвене самозаштите (СР Црна Гора, СР Србија, САП Косово);

— ако не обезбеђује законом и статутом општине утврђену обавезу остваривања равноправности језика и писама народа и народности (САП Косово, САП Војводина).

Поред тога у неким републичким односно покрајинским законима регулисано је да ће се сматрати да је организација односно заједница оштетила друштвени интерес ако не обезбеђује уредно функционисање саобраћајног система и система веза; ако не обезбеђује заштиту и унапређење човекове средине и у другим случајевима предвиђеним законом.

У свим случајевима потребно је да скупштина друштвено-политичке заједнице утврди да ли су теже оштећени друштвени интереси.

Према одредби Закона о удруженом раду (чл. 621) сматраће се да организација удруженог рада не извршава законом утврђене обавезе ако учестано или дуже време не извршава те обавезе према друштвеној заједници. Наведена одредба Закона није разрађена републичким односно покрајинским законима већ је у неким законима само пренета (СР Црна Гора, СР Србија, САП Косово) или уопште не постоји таква одредба (САП Војводина).

Поступак за предузимање привремених мера

Основна правила поступка за предузимање привремених мера друштвене заштите према организацији удруженог рада регулисана су одредбама Закона о удруженом раду а детаљно су регулисана републичким односно покрајинским законом.

Иницијативу за предузимање привремених мера може да покрене широк круг субјеката. Законом о удруженом раду (чл.

623. ст. 1) таксативно су наведени сви субјекти који могу покренути иницијативу тако да се њихов круг не може проширити или мењати републичким односно покрајинским законом или самоуправним општим актом јер Законом нису дата таква овлашћења.

Иницијативу за предузимање привремених мера друштвене заштите може да покрене збор радника основне организације удруженог рада, орган самоуправне радничке контроле, синдикат, служба друштвеног књиговодства, оснивач организације удруженог рада, надлежни орган скупштине друштвено-политичке заједнице, суд и повериоци.

Међутим, одредбама Републичког односно Покрајинског Закона (СР Србија и САП Косово) проширен је круг овлашћених субјеката на радне људе и грађане, надлежни орган Савеза синдиката одговарајуће друштвено-политичке заједнице односно међуопштинске регионалне заједнице, надлежни орган ССРН одговарајуће друштвено-политичке заједнице односно међуопштинске регионалне заједнице и колегијалног извршног органа скупштине.

Подносилац предлога за предузимање привремених мера друштвене заштите је друштвени правобранилац самоуправљања. Поред изричите одредбе Закона о удруженом раду према којој друштвени правобранилац самоуправљања има право и дужност да скупштини друштвено-политичке заједнице поднесе предлог за предузимање привремених мера (чл. 623. ст. 2) то произилази и из уставног положаја друштвеног правобраниоца самоуправљања према коме он као самостални орган друштвене заједнице предузима мере и правна средства ради остваривања друштвене заштите самоуправних права радних људи и друштвене својине (чл. 131. ст. 1. и 2. Устава СФРЈ).

Иницијатива и предлог за предузимање привремених мера морају бити образложени.

У поступку доношења одлуке о предузимању привремених мера посебну улогу има друштвени правобранилац самоуправљања без чијег се предлога односно мишљења према становишту неких судова удруженог рада не може донети ваљана одлука.²

Скупштина друштвено-политичке заједнице спроводи поступак у коме се утврђује постојање услова за предузимање привремених мера. Ради спровођења поступка скупштина друштвено-политичке заједнице образује комисију коју сачињавају одређени број делегата, представници ССРН, синдиката, коморе и извршног већа. Комисија утврђује чињенично стање и подноси скупштини извештај, а ако сматра да постоје разлози за предузимање привремених мера, уз извештај може предложити и

² Када скупштина друштвено-политичке заједнице при доношењу одлуке о предлогу за предузимање привремених мера друштвене заштите самоуправних права радних људи и друштвене својине не разматра мишљење друштвеног правобраниоца самоуправљања о неопходности примене тих мера, а чији предлагач није друштвени правобранилац самоуправљања чини битну повреду поступка за доношење те одлуке. (Суд удруженог рада Хрватске С-1/79).

које мере треба предузети. Пре подношења извештаја комисија може затражити мишљење организације ССРН, синдиката или других органа, па и саме организације и њених органа, према којој се води поступак за предузимање привремених мера.

Кад друштвени правобранилац самоуправљања поднесе предлог за предузимање привремених мера скупштина друштвено-политичке заједнице омогућиће органу управљања организације на који се предлог односи да се изјасни о предлогу. Друштвени правобранилац самоуправљања предлог за предузимање привремених мера доставља скупштини друштвено-политичке заједнице и организацији удруженог рада на коју се предлог односи.

Скупштина друштвено-политичке заједнице одлучује о предузимању привремених мера након спроведеног поступка. Треба имати у виду, да ближе одредбе о поступку за предузимање привремених мера, у складу са законом, може да утврди сама скупштина друштвено-политичке заједнице.

Одлука о одређивању привремених мера доставља се организацији удруженог рада према којој су мере предузете, подносиоцима иницијативе за предузимање привремених мера, друштвеном правобраниоцу самоуправљања, организацији ССРН и организацији синдиката друштвено-политичке заједнице.

Привремене мере

Према одредби Закона о удруженом раду (чл. 622. ст. 1) скупштина друштвено-политичке заједнице може према организацији удруженог рада предузети следеће мере друштвене заштите:

- сменити пословодни орган;
- сменити са дужности поједине раднике са посебним овлашћењима и одговорностима;
- распустити раднички савет;
- распустити извршни орган;
- ограничити привремено остваривање одређених самоуправних права радника;
- именовати привремени орган у организацији удруженог рада.

Поред тога скупштина друштвено-политичке заједнице може одредити и друге законом прописане привремене мере.

Само неким републичким односно покрајинским законима (СР Србија, СР Црна Гора и САП Косово) предвиђене су и друге мере. Наведеним законима предвиђена је мера утврђивања обавеза органа организације удруженог рада да доноси одређене акте и предузима одређене мере и радње уз сагласност извршног органа скупштине друштвено-политичке заједнице.³

³ Закон СР Србије чл. 2. тач. 7; Закон СР Црне Горе чл. 2. т. 7; Закон САП Косово чл. 3. тач. 7.

Према организацији удруженог рада, односно заједници може се предузети једна или више мера истовремено. По правилу, скупштина друштвено-политичке заједнице предузима оне мере којима ће најефикасније заштитити права радника и друштвену својину. Ако скупштина друштвено-политичке заједнице утврди да се предузетим привременим мерама не могу отклонити повреде самоуправних права радника и друштвене својине или да се не могу отклонити у одређеном року, може предузети друге законом утврђене привремене мере с тим да те привремене мере могу трајати највише једну годину.⁴

Надзор над спровођењем привремених мера врши орган који одреди скупштина друштвено-политичке заједнице која је одредила привремене мере. Тај орган дужан је да обавештава скупштину друштвено-политичке заједнице о спровођењу привремених мера у роковима које одреди скупштина.

Привремене мере спроводе се о трошку организације удруженог рада према којој су предузете уколико скупштина друштвено-политичке заједнице другачије не одлучи.

Судска заштита

Против одлуке скупштине друштвено-политичке заједнице о одређивању привремених мера обезбеђена је судска заштита код суда удруженог рада.

Према одредби Закона о судовима удруженог рада (Сл. лист СФРЈ, бр. 24/74 чл. 18. ст. 3) највиши суд удруженог рада у републици односно аутономној покрајини решава у првом и последњем степену спорове о законитости акта скупштине друштвено-политичке заједнице којим се одређује привремена мера према организацији удруженог рада, самоуправној интересној заједници или другој самоуправној организацији због нарушавања самоуправних односа, повреде других друштвених интереса или неизвршавања законом утврђених обавеза.

Предлог рада решавања спора о законитости одлуке друштвено-политичке заједнице о одређивању привремених мера могу поднети организација удруженог рада према којој су одређене привремене мере, подносилац иницијативе за предузимање привремених мера, друштвени правобранилац самоуправљања, организација Савеза синдиката и организација Социјалистичког савеза радног народа. Рок за подношење предлога суду удруженог рада одређен је републичким односно покрајинским законом. Тај рок у СР Словенији износи 15 дана, а у СР Црној Гори и САП Војводини 30 дана од дана пријема одлуке. Подношењем предлога суду удруженог рада не одлаже се извршење одлуке о одређивању привремених мера. У осталим републикама односно аутономним покрајинама законом није одређен рок за подношење предлога суду.

⁴ Чл. 6. Закона САП Војводине.

Поступак суда удруженог рада у решавању о законитости одлуке скупштине друштвено-политичке заједнице је хитан.

У досадашњој пракси одлуке о предузимању привремених мера доносиле су увек скупштине друштвено-политичких заједница на чијем је подручју седиште организације удруженог рада против које су одређиване привремене мере а није забележен случај да је то била и скупштина друштвено-политичке заједнице на чијем подручју та организација обавља своју делатност.

У Социјалистичкој Аутономној Покрајини Војводини закључно са 1981. годином, према незваничним подацима, скупштине друштвено-политичких заједница донеле су одлуке о предузимању привремених мера у 30 организација. У свега три случаја покренут је спор пред Судом удруженог рада Војводине а сва три предлога су одбијена.

Према анализи досадашње праксе у свим одлукама истовремено је предузимано више мера. Из спорова који су вођени пред судовима удруженог рада произилази, да су привремене мере за заштиту самоуправних права и друштвене својине у највећем броју случајева биле оправдане и да су доношене у складу са законским прописима а да су примењиване тек када је дошло до битног поремећаја самоуправних односа.

Др Тамаш Корхеџ
судија Вишег суда у Суботици

ПРИМЕНА ЗАКОНА О ОБЛИГАЦИОНИМ ОДНОСИМА ИЛИ СПЕЦИЈАЛНИХ ПРАВНИХ ПРАВИЛА О ОДГОВОРНОСТИ ЗА МАНЕ (НЕДОСТАТКЕ) ЖИВОТИЊА

Закон о облигационим односима¹ је у великој мери разрешио проблематику примене правних правила из бивших грађанских законика која су испуњавала правну празнину у већини области облигационог права. Овај закон је резултат једне дугогодишње кодификаторске делатности, која је сходно теоријском правилу — *lex posterior derogat priori* — обеснажила правна правила, правне норме и правне институте које су замењене и нормиране одредбама новог закона. Међутим, и поред свих напора, поједини правни институти, извори облигације из општег дела, и поједини уговори из дела о уговорима су остали нерегулисани. Тако, на пример, нису регулисани правни институти као што је одговорност за штету од животиње, одговорност за штету од грађевина, одговорност због пада, бацања и просипања из просторије, надаље уговор о послузи, уговор о поклоњу, уговор о доживотном издржавању (када се преноси имовина на даваоца издржавања још за време живота издржаваног лица), уговор о ортаклуку, уговор о игри и опклади и уговор о наполици и сл. Нема сумње да је правну празнину у овим областима потребно и надаље попунити применом правних правила предатног права, која извиру из појединих бивших грађанских законика и то на основу Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године и за време непријатељске окупације,² тако, на пример, у вези одговорности за штету од животиња правна правила из § 1321. и 1322. АГЗ-а, § 815. СГЗ-а, уговор о поклону правна правила из § 938—956. АГЗ-а, § 561—568. СГЗ-а, уговора о ортаклуку § 1175—1215. АГЗ-а, § 723—757. СГЗ-а, уговора о послузи § 1971—1982. АГЗ-а, § 582—592. СГЗ-а. Несумњиво је да ова правна правила нису

¹ Сл. лист СФРЈ 29/78.

² Сл. лист ФНРЈ 86/46.

укинута доношењем новог Закона о облигационим односима на основу правила — *lex posterior derogat priori*, а нека ова правила као на пример специјална правна правила у вези одговорности за штету од животиња на основу правила — *lex specialis derogat generali* — у односу на општа правила о одговорности за штету од опасних ствари.

Исти или слични проблем се појављује у вези примене правних правила о одговорности за недостатке — мане животиња у компарацији са позитивним законским нормама из Закона о облигационим односима о одговорности за материјалне недостатке ствари. Према правним правилима бивших грађанских законика која су примењивана на нашем подручју, поред општих правила о одговорности за материјалне недостатке (јемство) постојала су посебна — специјална правна правила о одговорности за мане животиња, док одредбе Закона о облигационим односима о одговорности за материјалне недостатке ствари (чл. 478—507. у вези чл. 121 300) не познају ову диференцијацију већ говоре уопштено само о стварима. Дакле, које теоријско правило применити — *lex posterior derogat priori* — према којем су сва ова правила укинута или — *lex specialis derogat generali* — према којем теоријском правилу специјална правна правила се и даље примењују, пошто посебна норма само разрађује општу и касније општа норма нема за сврху укидање посебне норме.

Анализа кроз правило lex posterior derogat priori

Према овом теоријском правилу каснији закон укида ранији, сваки каснији правни акт односно правна норма укида ранији акт односно норму исте правне снаге са супротном садржином. Полазећи од тумачења и оцене да правна правила која се могу применити у пракси на основу Закона о неважности правних прописа донетих пре 6. априла 1941. године ... су исте правне снаге као позитивне норме, у нашем примеру, код општих правила о постојању одговорности за недостатке ствари код теретних уговора нема дилеме. За постојање ове одговорности, како по правним правилима тако и по новом закону је потребно да је мана постојала у тренутку преласка ризика на прибавиоца (§ 922. ГЗ, 554. СГЗ), да је мана знатнија, што је фактичко питање (§ 923. АГЗ, § 555. СГЗ, односно чл. 479. ст. 1. и 3. ОЗЗ), да је мана скривена, да преносилац не одговара за видљиве мане као ни за мане које је прибавилац могао да опази са посебном пажњом, осим ако је у уговору назначено да ствар нема никаквих недостатака (§ 928. АГЗ, § 556. СГЗ односно чл. 480. 300). Такође су идентични захтеви које прибавилац може поднети ради заштите права због недостатка ствари у циљу снижења цене (*actio quanti minolis*), раскида уговора (*actio redhibitoria*), замене ствари, отклањања недостатка и у свим случајевима ради накнаде штете наравно ако иста постоји (§ 932.

АГЗ-а односно чл. 488. 300). Нема разлике ни у року од 6 месеци за подношење захтева (§ 932. АГЗ-а односно чл. 482. ст. 2. 300). У свим овим случајевима примена правила — *lex posterior derogat priori* — је без дилеме и без практичног значаја.

Ако полазимо од дефиниције појма ствари и од класичне поделе ствари у доктрини права животиње су несумњиво ствари. Оне су материјални делови природе који испуњавају услов да буду у фактичкој људској власти, оне могу бити предмет права својине и облигационо-правног односа. Оне су просте ствари за разлику од сложених (наравно не у физиолошком и физичком смислу речи), ствари са припадцима (на пример овца са вуном која је стрижена и као одвојена самостално може бити предмет правног промета, или грива од коња), животиње су у ствари у правном промету (*res in commercio*), наравно административним мерама поједине животиње су у ограниченом правном промету или ван правног промета (*res extra commercium*) оне могу бити збирне ствари — *universitas rerum* (на пример стадо оваца), оне су дељиве ствари за разлику од недељивих, телесне ствари (*res corporales*) за разлику од безтелесних ствари (*res incorporales*), непотрошне ствари (на пример крава мучара) и потрошне ствари (на пример свињче намењено за клање), индивидуално одређене (тркачки коњ), и по роду одређене — генеричне ствари (на пример пилићи сорте бројлер), оне су покретне ствари за разлику од непокретних, они могу бити замениве ствари (једна крава симентака) и незамениве ствари (на пример тркачки коњ „шампион” победник више трка). Према томе животиње су ствари и одредбе о одговорности за материјалне недостатке Закона о облигационим односима како касније правне норме укидају ранија правна правила о одговорности за мане — недостатке животиња.

*Анализа кроз правило *lex specialis derogat generali**

Посебан закон укида општи — је теоријско правило за однос између посебног и општег закона — посебне и опште правне норме, ако позитивно право не прописује друго. Посебна норма разрађује општу и посебна норма мора бити у складу са општом. Посебна норма може бити изузетак у односу на општу. Од правила тумачења зависи закључак да ли касније опште норме имају за сврху укидање раније посебне норме, тако да нема места примени правила — *lex posterior derogat priori*.

Специјална правна правила из § 924—927. садрже законске претпоставке за постојање и настанак мане код животиња и обавезама прибавиоца, да би се могао служити са овом претпоставком. Тако је према овим правним правилима законска претпоставка да се животиња разболела код продавца ако се разболи у року од 24 часа после предаје, ако се у 8 дана разболи свињче од куте, а овца од оспице, ако у року од 2 месеца се разболи од црви у плућима и у јетри (метиљ), ако се говеда раз-

боли у року од 30 дана по пријему од жељезне болести и у року од 30 дана се појављује ћудљивост или слепило код коња. Правна правила предвиђају само код одговорности за мане животиња обавезу прибавиоца да о опаженом недостатку извести продавца — преносиоца (§ 926. АГЗ), који пропуст међутим по § 927. АГЗ даје могућност прибавиоцу да докаже постојање недостатка пре склапања споразума. Насупрот овом правилу, нови Закон о облигационим односима поменуте претпоставке уопште не познаје, а пропуштање обавезе прибавиоца да обавести преносиоца о недостатку у року од 8 дана од откривања а код уговора о привреди без одлагања санкционише губитком права (чл. 482. ст. 1. ЗОО), са једним изузетком да је недостатак био познат продавцу — преносиоцу или му није могао остати непознат (чл. 485. ЗОО). Специјална правна правила о одговорности за мане — недостатке животиња предвиђају краћи рок и то од 6 недеља рачунајући од дана испоруке ствари за подношење захтева ради заштите права прибавиоца судским путем. На овом месту ваља напоменути да поједина законодавства из упоредног права имају посебна правила о одговорности за недостатке животиња (на пример чл. 311. Мађарског грађанског законика).

Посебном анализом садржаја правних правила о одговорности за мане животиња можемо доћи до закључка, да оне могу егзистирати као специјалне норме у оквиру општих норми о одговорности за материјалне недостатке ствари и Закона о облигационим односима, из разлога што нису у супротности са нашим уставним поретком, нарочито са прихваћеним законским претпоставкама о настанку појединих болести код преносиоца и давање могућности да прибавилац докаже постојање мане пре склапања споразума и у случају пропуштања обавести преносиоца о недостатку. Ова специјална правила само учвршћују и олакшавају положај прибавиоца у правном промету, да прибави ствари које су квалитетне и без скривене мане, а у погледу краћег рока за подношење захтева ради заштите прибавиоца пак положаја преносиоца с обзиром на специфичне тешкоће у откривању узрока и времена настанка болести код животиње.

Закључак са синтезом извршених анализа

Горње анализе покушавају дати аргументе про и contra за решавање дилеме о примени специјалних правних правила из бивших грађанских законика.

Ове анализе с једне стране потврђују закључак др Слободана Перовића који дословце гласи: „Према томе примена правних правила, а преко њих и нека врста реинкарнације АГЗ-а, СГЗ-а итд. — појаве која је у овој области у нашем правном животу била присутна више од 30 година окончана са ступањем

на снагу овог закона”³, а са друге стране закључак који је без дилеме, да поједини правни институти који нису обухваћени у Закону о облигационим односима, као и закључак да се поједина специјална правна правила бивших грађанских законика, конкретно правна правила о одговорности за недостатке — мане животиња и даље могу примењивати у нашем правном систему.

³ Предговор Закона о облигационим односима у издању Правног факултета у Крагујевцу на стр. 15. и у издању Сл. листа СФРЈ — 1978. на страни 13.

Др Карло Ковач

ЗЛОУПОТРЕБА ПРАВА И ЊЕНО УКЛАЊАЊЕ У НАШИМ УСЛОВИМА

Увод

Свако друштво сузбија понашање како појединаца, тако и групе људи чији су поступци у супротности са оним гледиштима и понашањем које дато друштво у одређеном времену и на одређеном месту сматра као нужно и неопходно.

Од када је формирана држава, тј. од робовласништва, па преко феудализма, буржоаског поретка, па до социјализма — организовано друштво је изградило своје органе који — како превентивним, а још више репресивним мерама — настоје да одрже поредак и да применом и принудних мера очувају и заштите своју егзистенцију.

Мере које организовано друштво у форми државе у том циљу предузима, зависе како од места, тако и од времена. Оно што се сматра у једној средини као забрањено, не мора то да буде у другим приликама и средини.

Међутим, социјално понашање, самовоља, силеџиство, крвна освета, истеривање „свога права“, тежња да се води рачуна само о себи без обзира на околину — појаве су које гони и сузбија одговарајућим мерама свако друштво.

Социјалистичко друштво је изградило своје принципе понашања и свој морал заснован на сузбијању експлоатације у свим видовима истичући и начело о штетности сваковрсне дискриминације међу људима.

Морал нашег друштва је морал заједнице која изграђује социјализам на самоуправној основи. Темељи нашег друштвеног уређења су засновани код нас са једне стране на друштвеном власништву средстава за производњу и на самоуправљању радних људи са друге стране.

Ради очувања тековина револуције остварене у Југославији и основних постулата нашег друштвеног уређења створене су посебне институције: органи унутрашњих послова, тужилаштво, правосудни органи — као институције државне власти —

а и самоуправне радничке контроле унутар појединих радних организација са циљем заштите друштвене својине и самоуправних права радних људи.

I

Опасност по друштво и разни насртаји како на правни поредак, тако и на појединца могу да попримају различите форме и могу се појавити у разним видовима. Оквири и димензије овог написа не дозвољавају детаљно разматрање овог проблема у целини. Довољно је указати на то да се насртаји на друштвену имовину називају скупним именом привредни криминал. Корен појаве који се назива привредни криминал лежи у чињеници да неки недовољно свесни чланови заједнице настоје да наруше општеприхваћени принцип расподеле у нашој заједници: да се од сваког захтева да допринесе према својим могућностима, а да се награђује према обављеном и учиненом. Тежња да се заједници пружи што је могуће *мање*, а да се од ње извуче што је могуће *више*, да се живи и троши *преко својих могућности*, настојање да се неко не пружа према своме губеру — основни је узрок појаве насртаја на друштвену имовину — у томе управо и лежи основни узрок привредног криминала као тешке повреде и закона и социјалистичког морала.

Но, са узроцима и начином сузбијања привредног криминала у овом чланку се нећемо бавити. Такође се овде не желимо упустити у испитивање проблема сузбијања самовољних поступака до којих долази у виду крвне освете или других случајева када неко жели да „правду узме у своје руке“, нити ћемо испитивати проблем бахатог понашања на јавном месту, тј. оно што се у свакодневном животу назива „силецијско понашање“. Са свим тим негативним појавама се баве милиција, судије за прекршаје, тужилаштва, привредни као и судови опште надлежности. Када се ради о угрожавању и оспоравању самоуправних права радних људи и о угрожавању друштвене својине, поред напред наведених органа појављују се и судови удруженог рада и друштвени правобранилац самоуправљања. У овом чланку се са сузбијањем напред наведених негативних појава не желимо подробније бавити, те ваља истаћи шта је заправо одабрано да буде предмет разматрања.

II

Негативна појава коју желимо осматрити је другог карактера. За разлику од силецијства и противправног присвајања туђе имовине, појава коју желимо да испитамо је на очиглед веома питома и безазлена, али не и мање опасна од напред поменутих негативних појава.

Предмет ових разматрања је појава која је добила назив *злоупотреба права*, позната још у римском праву као *abusus juris*. Ради се о шиканирању, терању ината, пркосу, а што је све обавијено и закамүфлирано формом легалности и тобожњом тежњом да се постигне правилно решење, а у ствари није ништа друго него „терање мака на конач” и намера да се цепацањем загорча другима живот.

III

Опште је прихваћено правило још од давнина: ко врши и користи своје право, не чини тиме другоме никакву неправду. Овај принцип води порекло још из римског права и долазио је до изражаја у изреци: *Qui suo jure utitur, neminem laedit* (Sec. Paulus — D. 50, 17, 155, 1), тј. ко користи своје право, никоме не наноси штету. Слична мисао је садржана и у члану 998. Црногорског (Богишићевог) Законика: „Док неправом другом штете не чиниш, користи се чим год можеш, и колико год можеш.”

Међутим, и у доба робовласништва, када својина није ограничавана, водило се рачуна да право не сме да пређе у своју супротност у неправу, у злоупотребу, у шиканирање и каприс, у пркос, инат и самовољу. Ни у то доба право се није могло користити искључиво тако да се *само* другом причини штета, под тобожњим видом коришћења свога права.

Стога је и римско право прописивало: *Abusus non est usus, sed corruptela* (Sec. Ulpianus — D. 7, 8, 12, 1), тј. да злоупотреба није употреба, него пакост и поквареност. То пак значи: не може се бити безобзиран ни у коришћењу свога права, него се мора имати обзира и према другом. То је дошло до изражаја и у новије доба. Примера ради наводимо чланове већ поменутог Богишићевог законика за Краљевину Црну Гору чији члан 999. вели: „И што није забрањено може да не буде поштено”, а члан 1000. истог Законика гласи: „Ни својим се правом служити не мож’, тек другом на штету ил’ досаду.”

IV

Примери из свакодневног живота веома сликовито илуструју колико људска лакомост, ситничарство и злоба могу без потребе да загорчавају живот другима.

Аутору овог чланка је познат случај од пре рата када је у једном оближњем селу један сусед тужио другог ради причињене штете. Радило се о томе да су ћурке једног ушле у башту другог и попасле неколико струкова ротквица и салате. Други је због тога из ината тражио једну баснословну одштету, која је многоструко прелазила износ не само стварне штете него је

премашила чак и вредност баште у којој се „штета” и десила. Први се показао вољним да штету накнади у разумним границама, али није желео да буде жртва претераних и неоснованих захтева другог. Сва настојања судије да тужитеља приволи да се задовољи примереном одштетом, остала су безуспешна. Све више је постало јасно да тужитељу у ствари није ни стало до накнаде штете (која је уосталом и била незнатна) него до парничења и до терања ината. Искусни судија је међутим нашао начина да уразуми тужитеља. Ради изналажења износа „стварне штете” одредио је вештачење од стране меродавних и веома компетентних стручњака. Комисија вештака се требала састојати од професора ветеринарског као и од пољопривредног факултета да одреде количину салате и ротквица колико једно ћуре може да попасе за пар сати, те од професора економског факултета да израчуна вредност тога. Уједно је суд обавезао тужитеља да на име накнаде трошкова (путних трошкова, дневнице и хонорара за стручни налаз вештака) — еминентних научника — предујми износ који је многоструко премашио вредност и саме тужиоачеве баште. Пошто тужитељ није желео да тај износ предујми, морао се задовољити износом који је представљао реалну накнаду.

Но, за сличне примере се не мора ићи у далеку прошлост. И данас се дешавају ствари да се људи из ината расправљају. Из дневне штампе су познати случајеви да се наследници често из ината гложе и долазе у ситуације, које су често далеко више жалосне, но што су смешне. Забележен је случај да су два наследника из ината делили очевину коју су наследили напола и на једнаке делове тако што су тестером расекли напола и кревете и ормане, па и столове и остале делове намештаја, а и другог покућанства да од тога ни један ни други нису имали користи. Чак су на реци једну воденицу поделили по пола да ју не може користити ни један ни други. Но ни тиме се нису задовољили, него су и стадо и осталу живину заклали и месо поделили, јер се нису могли погодити које грло коме да припадне. Месо се у великом делу и покварило (било је лето, а није било могућности да се у потпуности спреми — осуши или прода).

Често се јављају спорови око међа и путева, па парнични трошкови надмашују понекад многоструко вредност самог спора.

У бракоразводним парницама странке често у вези расправљања око заједничке тековине оптерећују судове и кидају међусобно своје живце око питања коме ће припасти једно старо корито или неки напукли лонац. Те парнице, које се иначе називају и „инат парнице” последице су загрижених односа међу бившим супружницима. Но, до оваквих тужби долази понекад и између суседа због наводно убијеног пса или можда отроване мачке.

Забележен је смешан случај да је након парничења од неколико година неко био осуђен да плати неколико стотина хиљада старих динара, па је дуг платио тако што је повериоца

приморао да данима броји новац који је тужени годинама скупљао у петопарцима и натерао свог парничног противника да најми носача да однесе дуг. У сличне случајеве спадају излишни спорови око незнатних штета које настају, односно које могу можда убудуће настати услед сенке суседовог дрвета или „инат парнице“ подигнуте због заштите неких умишљених права. Тако је забележен случај да је неко свог противника тужио за 1,5 динар. У *Политици* од 8. X 1976. објављена је вест да је у нишки суд стигла тужба због неоснованог обogaћења од 1,5 динара и словом од једног и по динара. Два станара који заједно станују плаћала су годинама по пола утрошак електричне енергије. Од пре неколико месеци, један од њих није хтео да плати спорну разлику од 1,5 динара. И поче парничење и трошкови са тим у вези: расправа за расправом, те адвокатски и судски трошкови! Странке тврде да им није стало до 1,5 дин., али тврде једна о другој да неће дозволити да га други чини будалом. Трошкови већ сада премашују више од 1000 динара, а колико ће тек износити до краја парнице?

Могло би се у недоглед протегнути навођење примера оваквих и сличних асоцијалних појава и поступака, који — као што је већ речено — проузрокују знатно губљење времена како странака, тако и сведока и вештака, а нарочито судских органа, а све због безвредних ствари и ситница из чистог ината, пркоса и тврдоглавости! С тим у вези је и настала народна пословица: „Од ината, нема горег заната.“ Понекад и неки кућевласник — да би натерао станара да се исели пошто му у нашим приликама не може произвољно повисити кирију — тера инат, па квари сопствену кућу: скида кров да би прокишњавао или пак пакости на други начин. Понекад и станар, поготово пре свог иселења, да кућевласнику напакости, квари стан и доводи га у неисправно стање. Да би таквим неразумним поступцима стао на пут, законодавац је окарактерисао као кривично дело оштећење стамбених и пословних просторија и зграде. Тако је прописано да ће се казнити новчаном казном и казном лишења слободе корисник стана, станар, управитељ, власник или настојник који са стамбене или пословне зграде, или из стамбених или пословних просторија скине или оштети спољне или унутрашње уређаје, инсталације или њихове делове, или их доведе у неупотребљиво стање.

И ово је један од начина на који држава настоји да стане на пут самовољним поступцима и злоупотреби права.

Већ је раније истакнуто да загрижени парничари из лажне сујете често троше неразумно знатне износе на излишне парничне трошкове.

Несклад који настаје између сувишних трошкова око „истеривања правде“ и стварне вредности оног око чега се води спор толико је очигледан да би сваки иоле разуман човек дигао руке од такве јалове работе — сем загрижених парничара. И ту је народна пословица тачно окарактерисала право стање изрекавши да је у таквим приликама „скупља дара, него масло“.

За решавање спорова правни поредак је створио нарочите органе, а то су судови.

Устав СФРЈ од 1974. године у свом другом делу који носи назив Друштвено уређење, у глави V која расправља о судству и јавном тужилаштву у члановима од 217. до 236. говори о надлежности, саставу и о организацији судова, а у члану 224. став 2. речено је да „грађани могу решавање појединих спорова о правима којима слободно располажу споразумно поверити мировним већима, или изабраним судовима или другим самоуправним судовима, ако законом није друкчије одређено”.

Ова мера треба да има за последицу како растерећење судова и других државних органа, тако и тежњу да грађани међусобно на миран начин решавају и изравнају међусобне несугласице.

Уколико, међутим, нагодба међу странкама није могућа, онда је суд дужан да сам донесе одлуку у којој мора да образложи своје становиште.

У случајевима накнаде штете, да би се поступак из разлога целисходности убрзао, скратио и поједноставио, суд је овлаштен да донесе одлуку на основу слободне оцене. Ово произилази из члана 212. Закона о парничном поступку у коме се вели да уколико се утврди да странци припада право на накнаду штете, на новчани износ или на замениве ствари, али се висина износа односно количина ствари не може утврдити или би се могла утврдити само са несразмерним тешкоћама, суд ће о овом одлучити по слободној оцени. Овај члан даје суду могућност да када је практично веома отежано или чак и немогуће утврдити износ штете (у случају повреде личног добра: части и поштења; у случају увреде или клевете, или код претрпљеног бола код телесне повреде, или у случају психичких патњи због изгубљеног блиског сродника) — или ако се ради о тачном утврђивању количине неких ствари, или би се само уз знатне тешкоће могло обавити доказивање на пример саслушавањем сведока или вештака из иностранства, а вредност спора је незнатна у односу на трошкове овог поступка — суд може да одлучи на основу слободне оцене. То практично значи да је суд овлашћен да цени да ли су докази понуђени од странака такви да се помоћу њих може утврдити и материјална истина уз разумни напор или да ли постоји несразмерна тешкоћа да се утврди износ штете. У случају да суд утврди да би извођењем доказа у конкретном случају била „скупља дара него масло” — може на основу своје слободне оцене (која мора међутим бити ваљано образложена, јер би се у противном слободна оцена могла претворити у неодговорну самовољу) да донесе одлуку.

Ово даје суду могућност да у случајевима „истеривања правде” и „терања мака на конач”, дакле у „инат парницама” ствар пресече и докрајчи тежњу да се неко над другима иживљава и да му пркоси.

VI

Но, случајеви који су поменути и ситуације које су у вези њих настале, резултат су сукоба и несугласица међу појединим физичким лицима. Они су у нашој средини значајни поглавито стога што се код нас после ослобођења десила једна велика и снажна социјална трансформација. За неколико деценија се у нас десило оно што је у неким земљама трајало вековима. Проценат сеоског становништва се у нас знатно смањило, док се удео, односно проценат градског становништва у одговарајућој мери повећао. Дobar део нашег становништва прешао је из „руралног“ амбијента у „урбану“ средину. Требало је времена да се дојучерашње сељачке масе прилагоде новом градском амбијенту, да прекину са дојучерашњим навикама и гледиштима, те да усвоје нове обичаје и другачији начин живота (како у исхрани, одевању, становању и опште у опхођењу са околином).

То је могло довести и заиста је понекад и довело до конфликтних ситуација. Та општа социолошка појава је карактеристична не само за нашу средину, него и за све оне амбијенте где се одигравају слични процеси прелаза из руралног у урбано друштво.

Код ових нових варошана, недовољно аклиматизованих новој средини и у којој се бар у првој генерацији осећају доста несигурни и страни, а понекад и смешни — раба се, у одређеним случајевима, нека врста пркоса и отпора према средини у којој се осећају као странци и која их није у целости ни прихватила. У тим случајевима може да отпор према средини или тежња за самопотврђивање своје личности (да се зна ко сам ја!) да дође и до изражаја у безобзирном понашању према околини: Нека треште радио и телевизија, ма и у поноћ! „У мом стану сам ја господар, ко ми шта може! Што су зидови у солитерима танки, па се све чује, баш ме брига, нисам их ја зидао! Ко ме се не свиђа, нека запуши уши!“ Таква гледишта и понашања се могу у одређеним ситуацијама изродити у бесомучно парничење. Такво понашање мора и треба да се отклони не само путем принудних мера (средствима репресије), него више путем превенције и мерама убеђивања.

VII

Опаснији вид асоцијалног понашања настаје када такво инацијско гледиште, под изговором тобожње заштите друштвеног интереса, бива испољено у организацијама удруженог рада.

Под видом заштите интереса радне организације или самог друштва може да дође до злоупотребе права на штету појединаца или других радних организација.

Који су појавни облици тог негативног понашања и у чему се огледа тежња „истеривања правде“ или штетно цепање?

Примери из дневне штампе и судске праксе нам и овде пружају богат избор случајева у којима долазе до изражаја негативности о којима се говори и у овом чланку.

У данашњој ери самоуправљања радни човек је добио код нас у организацијама удруженог рада таква овлашћења и могућности какве он у току историјског развоја друштва још никада и нигде није уживао. Па ипак јављају се облици покушаја да радни човек изабран од других радних људи на одговорне функције управљања и руковођења у радној организацији употребљава, а понекад и злоупотребљава своја права на штету других радних људи или других организација удруженог рада. Да наведемо жалосне примере, којих треба да се ослободимо што пре.

а) Познато је да интелектуално стваралаштво унапређује производњу у највећој мери. Проналазаштво, рационализаторство и новаторство могу заједници да уштеде голема средства. Ми често купујемо за скупе паре туђе лиценце, што може да буде веома корисно, ако се тиме знатно унапређује производња. Али, да ли је то управо увек нужно и у сваком случају неопходно? Југословени су управо на пољу технике дали два таква интелектуална горостаса као што су Никола Тесла и Михајло Пупин, те тиме доказали да у нас постоје и те какви таленти. А ипак је Југославија на веома незавидном месту у реду европских нација по броју пријављених патената и техничких унапређења. Зашто је то тако? Да ли Југословени немају афинитета за такву делатност? Примери Тесле и Пупина су најочигледнији доказ да то не стоји. Поставља се међутим питање да ли се проналазачка делатност у нашој средини подстиче у довољној мери? Одговор, на жалост, гласи да то до сада често није био случај. Неке организације удруженог рада чак немају (или доскора нису имале) ни правилника о подстицању те врсте делатности и о адекватном награђивању проналазача и рационализатора.

Сведоци смо, на жалост, појава да проналазачи у нашим радним организацијама удруженог рада наилазе понекад на неразумевање, завист, па и на подсмех и потцењивачки однос. Било је случајева да су проналазачи били приморани да траже накнаду и признање за свој труд путем суда. Радило се и о ситуацијама када је доказано да је проналазак или рационализаторство донело радној организацији, а и целој друштвеној заједници знатне користи и уштеде. Забележени су случајеви циничних примедба изречених од „стручњака”: „да тај проналазак нешто вреди, већ би то странци одавно пронашли и открили”. Било је случајева да су ти потцењени проналасци — за које у нас нико није имао разумевања — продати у иностранству, па су доцније у нас примењивани пошто су за то плаћене велике суме за коришћење лиценце за исте проналаске који су били испрва и те како потцењивани!

б) У случају незгода при раду, раднику припада у извесним случајевима накнада за претрпљену штету од радне орга-

низације. Дешавало се да је унесрећени морао да води дуготрајне и мучне судске спорове против радне организације у којој је оставио своје здравље, јер његови дојучерашњи другови нису показали људског разумевања за његову несрећу, па је своје право морао да остварује путем суда. Срећом, има и других примера. Читамо у штампи да приликом неке велике несреће, на пример у руднику, деци настрадалих рудара њихови преживели другови обезбеђују станове и школовање путем стипендирања да им ублаже бол за изгубљеним храниоцем. Али читамо и о ситуацијама када колектив није толико увиђаван, па је радник принуђен да се упушта у дуга и исцрпљујућа парницења ради остваривања својих права.

в) Било је покушаја закидања радникових права, приликом отпуштања због тзв. вишка радне снаге, тако да је законодавац морао да интервенише да по том основу ником не може да престане радни однос, него да се раднику мора створити радно место у радној организацији бољом организационом структуром. Но, читамо и о случајевима да је радник морао тужити суду радну организацију, јер је безразложно премештан на радно место са знатно нижим личним дохотком, под изговором да то изискује потреба производног процеса, а радило се у ствари о прикривеној освети — због радничког јавног иступања и критике неких неоправданих поступака руководиоца. Пошто се радник тиме неком „моћнику“ замерио, тражена је, па је и нађена правна форма да му се под видом тобожње законитости — напакости, а и други да се на тај начин застраше и приморају на послушност. То се обелоданило тек у судском поступку, а до окончања истог радник је био изложен шиканирању.

г) Забележени су случајеви да је под видом строгог поштовања законитости и под плаштом самоуправљања вршено малтретирање појединаца — само зато што су (као што је већ напред истакнуто) стављали добронамерно критичке примедбе на рад неких руководилаца. Ови су то запамтили и само вребали да таквог радника „дочекају на кривини“ и да му се на „фини начин“ освете измишљајући лажне оптужбе на његов рачун или пак преувеличавајући неке можда ситне пропусте или немарности — тежили да га оптуже за непостојеће „грешке“. Понекад су уследиле и мере одстрањивања из радне организације и отпуштања са посла. Ако се после дуготрајног парницења и доказало да су оптужбе биле неосноване и да радник на основу судске одлуке мора да буде враћен на ранију дужност, улагани су правни лекови у виду жалби и молби за обнову поступка, само да би се одуговлачило са спровођењем у живот судске одлуке у интересу тобожње заштите угледа неког „моћног“ руководиоца у радној организацији.

Због тога је законодавац и био приморан да донесе одговарајуће мере и казне за непоштовање судских одлука, па су и донети одговарајући прописи. Тако је прописано да службено или одговорно лице које не поступи по правоснажној судској одлуци којом је наређено о враћању радника на рад у основну

организацију удруженог рада, или у другу организацију или у државни орган — биће кажњено затвором. Ова казна је предвиђена као кривично дело неизвршења судске одлуке, као дела очигледне самовоље и непоштовања социјалистичке законитости. Закон о удруженом раду предвиђа и за радну организацију у сличним случајевима осетне новчане казне. Било је услед тога случајева да радна организација мора да плати знатне износе на име заосталих личних доходака, а да од оних који су то проузроковали — нико ни материјално, а ни на други начин није одговарао.

а) У случајевима експропријације некретнина или ако се ради о арондацији или о комасацији земљишта, по закону се мора дати праведна накнада ономе чија се некретнина експроприше, односно земљиште арондира или комасира. Понекад настају дуготрајни и непотребни спорови што се заинтересованима не жели дати праведна накнада која им по закону припада. Некада се имовина и прецени (поготово ако се ради о некретнини неких „утицајних личности“, па се тако оштете интереси заједнице), али има и случајева да се вредност накнаде потцени и на тај начин ствара незадовољство, нервоза и дуги излишни спорови. Са мало добре воље и објективности и ту се потупци могу убрзати и скратити.

б) Поред ових случајева „инат парница“ из домена удруженог рада, понекад радне организације воде дуге и бесмислене спорове са другим организацијама удруженог рада иако је очигледно да се ради о одуговлачењу спорова, при чему инат и тврдоглавост, као и повређена лажна лична сујета играју истакнуту улогу. При томе се гомилају трошкови за судске таксе, дневнице, те некад и трошкови својих и противничких правозаступника у случају губитка спора, а што се по правилу дешава код ових „инат парница“. У споровима око испоруке робе, да би се одуговлачило са исплатом цене, измишљају се понекад изговори због тобожњих мана или ситних и занемарљивих и небитних недостатака. Код преузимања грађевинских инвестиционих радова инвеститори стављају понекад неосноване приговоре на квалитет изведених радова, не би ли закинули нешто на цени при коначном обрачуну. Са друге стране грађевинска предузећа — извођачи — понекад неоправдано касне са радовима, па да би избегли плаћање пенала или уговорних казни, настоје да неоснованим и измишљеним приговорима одуговлаче спорове и избегну своју обавезу плаћања накнаде инвеститору због проузроковане штете. Ваља поменути и случајеве да неке организације удруженог рада злоупотребљавају свој монополски положај на тржишту, те експлоатишући кушце — пружају пример понашања очито супротног принципима социјалистичког морала. Имамо у првом реду у виду неке творнице аутомобила. Познат је случај творнице моторних возила (ИМТ) из Новог Места. Њен производ „Рено 4“ је дао повода да се око њега у нашој јавности изазове бура. И штампа је писала о томе да је стотине купаца било принуђено да тужи ИМТ што их је грубо обманула.

Примала је уплате, а са испоруком је каснила преко рока и више од годину дана да би по томе дигла цену производа за 100%. Купци који на ове услове нису пристали, чекали су месецима на повраћај уплаћене суме. Осуда суда части Привредне коморе се до сада није показала као нарочито ефикасно средство. Нови прописи усмерени за делотворнију заштиту купаца овакву „праксу” ће — надамо се — у будуће спречити.

VIII

Има, међутим, случајева да појединци опседнути неком страшћу за „истеривањем правде” покрећу неосноване спорове засипајући оптужбама све и сваког. Ти „правдаши” настоје да због извесних личних разлога оптужују друге под плаштом тражења правде, а у ствари због тога што се сматрају лично оштећеним. Они ћуте само тамо где није угрожен њихов лични интерес, а дижу неосновану галаму када се осећају угроженим.

У *Политици* од 7. V 1976 (страна 15) помињу се тобожњи „заштитници” законитости. Тако извесни људи опседају друштвеног правобраниоца самоуправљања разним неоснованим оптужбама. Због тога је тај правобранилац био у једном случају принуђен да проверавајући оптужбе на лицу места постави питање: „Па, ради ли, људи, тај човек нешто и на свом радном месту? Он је свакодневно у мојој канцеларији.” И показало се да таквих није мало. Један ООУР је донео одлуку да на Сајам технике у иностранство иде тридесетак представника. Међу њима и радници из рачуноводства. Правобраниоцу је стигла притужба. Он је интервенисао и одлука је измењена. Али, сада је одлучено да на сајам не иде нико. Од истог човека, опет је стигла притужба. Новом одлуком је извршен избор оних који ће посетити сајам. Опет жалба, опет од истог човека. И није тешко погодити да је иза свега стајала лична жеља за одласком на сајам. Други пример: радни човек је поднео приговор да Статут у његовој ООУР није заснован на Уставу и навео конкретан члан Статута. Правобранилац самоуправљања је утврдио да је то тачно. Тражио је измену. Почела је, затим, да се шири сумња да је све што руководећи људи раде — неуставно. Показало се да је иза „одбране” Устава стајало незадовољство радним местом оног који се жалио. Сигурно је та таквих „заштитника” самоуправљања има више. Незадовољни личним дохоцима, својим положајем у колективу, или зато што избором руководећих људи није остварена „кадровска комбинација” на коју су „типовали” или кад се на састанцима самоуправних органа не усвоји њихов предлог, подигну глас: угрожено је самоуправљање! Међу таквим „чуварима” самоуправљања највише је оних који су навикли да увек само и једино они буду у праву.

Има дакле људи који су, као што се даље вели у цитираном напису, „сталне муштерије”, које „свакодневно адвокатишу” у име самоуправљања и у правом смислу затрпавају дру-

штвеног правобраниоца самоуправљања и доводе га у ситуацију да, како се то каже, „од шуме не види дрвеће“. Такви људи отежавају рад и других органа.

Комисије за испитивање имовине стечене на незаконити начин губиле су често много времена у свом раду испитујући и неосноване притужбе и измишљене оптужбе поднете махом анонимно, да би на крају морале обуставити поступак као неоснован, док им се истовремено нису пријављивали случајеви код којих је извесно да је основано било места да се такав поступак и покрене.

IX

Ово су били само најмногобројнији примери из праксе у којима се под плаштом заштите законитости и самоуправљања врши у ствари груба злоупотреба права.

Поставља се питање како томе доскочити и шта да се уради да се то убудуће спречи?

Поред разних инспекција друштвене заједнице које делују као екстерна контрола која просуђује поступке радне организације поглавито са гледишта законитости, много је делотворнија интерна контрола, која поступке радне организације просуђује поглавито са становишта целисходности. Шта то практично значи? Како се евентуалним самовољама „под плаштом законитости“ може стати на пут и шта самоуправна радничка контрола ту може учинити?

Радничка контрола у ери самоуправљања у виду непосредне контроле од стране радних људи може и треба да контролише и да испитује целисходност одређених поступака органа организације удруженог рада.

Да ли су трошкови репрезентације (који су иначе у разумним границама нужни и неопходни за обављање послова у данашњим приликама) реално и тачно одмерени? Да ли су трошкови рекламе употребљени на најрационалнији начин? Колико пута и зашто је организација удруженог рада била тужена суду и какви су исходи тих спорова? Колико је плаћено на име парничних трошкова у изгубљеним парницама? Нису ли се ти спорови могли решити и мимо суда? Ко је одговоран да је једна организација удруженог рада (социјалистички сектор) била принуђена да тужи другу организацију удруженог рада (такође друштвени сектор)?

Да ли је и ако је, због чега је организација удруженог рада била тужена од стране физичког лица због повреда односа из удруженог рада или за друге видове накнаде штете? Како су се ти спорови завршили и није ли било могућности да се то парничење избегне?

Да ли је организација удруженог рада уредно удовољавала судским одлукама када је већ осуђена или је дозволила да

се против ње спроводи поступак принудног извршења и због тога морала да плаћа излишно високе судске трошкове?

У дневној и стручној штампи наилазимо на бројне случајеве да је због самовоље појединаца радна организација морала да плаћа сувишне и често и веома значајне износе само зато што је неко био тврдоглав. Тако у *Политици* од 25. марта 1976. године (страница 15) под насловом *Инат* приказан је случај који се десио у Фабрици вагона у Краљеву. Радник који се неком „моћном човеку“ замерио, премештен је без икаквог оправданог разлога на радно место са много нижим личним дохотком. У новинском напису се вели: „Када никакве молбе ни интервенције нису помогле, радник се обратио суду. И првостепени и другостепени суд су утврдили да радник није крив, па је Фабрици вагона наложено да врати радника на посао који је раније обављао. Право и правда су на радничковој страни.“ Међутим, вели се даље у новинском напису: „Одлука суда као да није била обавезна. Непознате силе су терале своју правду“. Даље се у напису наводи да раднику „није омогућено да ради, није му дата никаква обавеза ни распоред, ничим није био задужен, чак није морао да долази ни на посао, а ипак је редовно примао лични доходак и све што иде уз то. Сваког првог појављивао се на благајни банке и примао новац, а да ни прстом није мрнуо. И тако више од три године“. Даље се у новинском напису дословно каже: „Тај инат и те три године стајале су Фабрику вагона око 60.000 динара. Не рачунајући све друго, све оне дажбине, све издатке, све што произилази из тога кад се плаћа неко ко уопште не ради. Опет се суд умешао, опет наложено да се радник врати на посао. Стигао је платни налог да му се дозначи позамашна сума као разлика настала незаконитом променом радног места у организацији. Фабрика је поновно обавезна да радника врати на стари посао и дужност. У Фабрици су поново остали главни. Одлука суда се и даље не извршава. Године пролазе, време тече. Пета је година како неко тера инат и не извршава одлуке суда. Инат се тера преко радничких леђа. Из њихових џепова избијано је до сада стотинак хиљада. Знају ли то радници Фабрике вагона и да ли су сагласни да се и даље тера инат?“

Да би се стало на пут таквим самовољним поступцима Закон о удруженом раду у члану 225. је прописао: „Правноснажну судску одлуку донесену у поступку за заштиту права радника пословодни орган или овлашћени радник у основној организацији дужан је да изврши у року од 15 дана од дана достављања судске одлуке ако у судској одлуци није одређен други рок. Ако пословодни орган или овлашћени радник у основној организацији не изврши судску одлуку у року из става 1. овог члана, чини тежу повреду радне обавезе.“

У вези предњег је у члану 652. тачка 8. Закона о удруженом раду прописано да ће се организација удруженог рада казнити за прекршај новчаном казном до 50.000 динара „ако у од-

ређеном року не изврши правоснажну судску одлуку донесену у поступку за заштиту права радника (члан 225)".

Пример који је наведен на жалост није ни усамљен, а ни једини случај. Поставља се питање ако је у ООВР дошло до обавезе плаћања пенала и уговорних казни, због одуговлачења извршавања својих обавеза, ко је за то крив и да ли је за то и одговарао?

Ови и слични примери се намећу свакодневно. Они не настају због нужде, него искључиво због ината, тврдоглавости, пркоса и повређене личне сујете (те су због тога и штетне); али се, међутим, често настоји да се то закамүфлира тобожњом тежњом заштите самоуправних права и законитости (те тако постају још штетнији) — иако се у ствари ради о грубим повредама законитости и самоуправних права радних људи.

Уз већ поменуте органе правосуђа као и друштвеног правобраниоца самоуправљања у отклањању негативних појава као што је и самовољно понашање — игра веома важну и пресудну улогу *свест радних људи*. Ниједан пропис, ниједна заповест нити било који пропис не могу у домену о коме се у овом напису расправља одиграти значајнију улогу, ако *свест* радних људи није на довољној висини, те се поставља питање који је онај доминантни фактор који игра одлучујућу улогу управо у формирању те свести? У свим епохама људског друштва јавља се једна појава или околност којој је придаван одлучујући значај при оцењивању друштвених вредности. У експлоататорским порецима је то била до фетиша уздигнута вера у загробни живот, која је на „овом свету“ омогућавала беспоштедну експлоатацију, да би варљивим обећањем награде на „оном свету“ (у загробном животу), сви експлоатисани и сиротиња овоземаљског света нашли награду за своје патње у душевном блаженству (*Библија* вели да је лакше „камили проћи кроз иглене уши, него богаташу ући у царство божије“, *Јеванђеље по Марку*, глава 10, стих 25). И социјалистички систем придаје пресудан значај држању, понашању у људском друштву, коме треба да су подређене *све* остале вредности — а то је људски *рад*.

У социјалистичком самоуправном поретку, који се данас изграђује у Југославији, придаје се управо пресудни значај *односу човека према раду*.

Пошто подизање материјалног нивоа и развој друштвене заједнице зависе у веома великој мери од односа радника према раду, питање вредновања рада постаје основни проблем морала, односно свести појединца и заједнице. У односу појединца према раду и у зависности од постигнутих резултата рада огледа се морал и свест појединца у нашем друштву. Ово је већ прокламовао и чл. 7. Устава СФРЈ од 1963. године, а такође и члан 11. сада важећег Устава из 1974. године, тиме што је утврђено да *само и искључиво, рад и резултати рада* одређују, на основу једнаких права и одговорности материјални и друштвени положај човека. Исти члан Устава вели да нико не може ни посредно ни непосредно стицати материјалне и друге користи

експлоатацијом туђег рада. У наведеном члану Устава такође се предвиђа да нико не сме на било који начин онемогућавати ни ограничавати радника да равноправно са другим радницима одлучује о свом раду и о условима и резултатима свога рада.

То су општа правила која се односе на сваког човека, без обзира на радно место на коме се налази и на функцију коју врши и обавља.

Међутим, за припаднике појединих професија и струка посебно се постављају обавезе да испуне захтеве који проистичу из правила те струке. Стручњаци (посебно у радним организацијама) морају се понашати у складу са правилима своје струке, но при томе не смеју да губе из вида схватања која произилазе из назора заједнице о томе шта се сматра моралним, а шта неморалним.

Процена понашања појединаца и радних организација у привредном промету врши се у складу са друштвено-прихваћеним (моралним, на свести заснованим) начелима, с једне стране, као и у складу са понашањем које друштво захтева од поједине делатности и прилика, с друге стране.

Поред органа који су до сада поменути, у овом чланку ваља обратити нарочиту пажњу једној институцији која треба да одигра пресудну улогу у формирању друштвене свести и пословног морала код привредних организација, а то су *судови части*. Ови су судови основани при привредним коморама и имају осетљив задатак да одлучују о повредама добрих пословних обичаја које би извршили чланови коморе. Као повреде добрих пословних обичаја (па према томе и као повреде социјалистичког морала у домену привреде) сматрају се нарочито пошупци чланова коморе, којима се — противно прихваћеним моралним начелима — наноси штета друштвеној заједници, другим радним организацијама или појединцима, којима се изиграва *дух и смисао* прописа, или — у одређеним условима — руши углед наше земље у иностранству. За повреде добрих пословних обичаја (дакле за повреду социјалистичког морала, односно свести) судови части могу изрећи меру јавне опомене, уз објављивање осуђујуће одлуке у средствима јавног информисања (штампи, радиу) на терет осуђене радне организације. Ако радна организација и после изречене мере за повреду добрих пословних обичаја понови повреду, на предлог суда части општина може, у тежим случајевима ако осуда није деловала васпитно, распустити односно сменити органе управљања и расписати нове изборе. Иако судови части не могу да изричу тако тешке казне као други на то позвани органи, њихова улога је веома значајна и треба да се огледа у другарској критици и осуди асоцијалног понашања. У осудама изреченим од стране ових судава огледају се више превентивне него репресивне мере. Ови судови делују не толико новчаним казнама (мада и тога може да буде) колико путем укора, опомене, као и путем већ поменутог обнародовања средствима јавног информисања (штампа, радио, телевизија). Уколико ти судови наиђу у довољној мери

на потпору јавности и привредних кругова, они ће несумњиво одиграти значајну улогу у снажењу социјалистичког морала и учвршћивању свести радних организација и радних људи.

Поред до сада поменутих органа ваља истаћи важну улогу и значај једне такође релативно нове институције у нашим условима, која има задатак да јача правилност, ефикасност и целисходност рада у нашим организацијама, а то је *самоуправна радничка контрола*. Њен је задатак, поред осталог, и отклањање самовољног понашања, пркоса и ината, као и сличних негативних појава.

На крају, као закључак из до сада изнетог, могло би се, а у циљу ефикасности сузбијања самовољног понашања и злоупотребе права под лукавим видом тобожње заштите права, предложити следеће:

1. У нашој средини и приликама ваља, у већој мери но што је до сада био случај, настојати да се самоуправним споразумима, друштвеним договорима, а и нормативним актима радних организација пропишу детаљне мере о томе шта се у конкретним ситуацијама сматра допуштеним, а шта забрањеним — те описати и случајеве који се сматрају као изричити примери злоупотребе права.

2. С обзиром на преношење овлашћења за одлучивање са државних органа на органе самоуправљања у нашем друштву, ваљало би изградити правила одређеног понашања у приликама које се најчешће појављују, тако да постају типичне — предвидети и друштвене санкције (поред правних) за кршење постулата социјалистичког морала. Нема сумње да узурпација права да се искључиво суверено утврђује шта се у датој прилици има учинити, а истовремено сматрати да другима то право не припада — доводи до искључивости, нетрпељивости, својатање себи изнимно право да се о конкретним ситуацијама суди једино исправно — при чему се слична права одричу другима, те то доводи до нездравих ситуација, до неоснованог цепидлачења, пркоса и злоупотребе права и овлашћења.

У овим приликама када управо због преношења многих овлашћења са законске на самоуправну регулативу — увећава се број прописа (самоуправних споразума, друштвених договора, правилника итд.) у доменима који се тичу највиталнијих интереса радних људи (стамбени односи, пензионо, инвалидско и здравствено осигурање итд.) — те настаје потреба да се пружи ефикасна правна помоћ радном човеку да би остварио своја законска права. У „шуми“ многобројних прописа и лавиринту „разних могућих зачкољица“ често се и правник тешко сналази, а како тек да се у таквој ситуацији снађе онај ко није вичан праву? Како он да се одбрани од могућих замки и препрека које му спремају тобожњи „браниоци“ закона?

У тим условима пружање правне помоћи и правилно усмеравање да се дође до свога права постаје веома акутан и актуелан проблем. Управо адвокатски сталеж у овој ситуацији

има право, а и дужност да неупућеном радном човеку пружи помоћ од евентуалних насртаја бирократије и од оних који под видом самоуправљања настоје да му огорчају живот и да га лише оног што му управо по начелима самоуправљања и припада. Другим речима адвокати имају задатак да уз судове удруженог рада, друштвеног правобраниоца самоуправљања и самоуправне радничке контроле дају иницијативу у отклањању негативних појава: самовољног понашања, пркоса и ината нарочито када се појављују у виду тобожње заштите самоуправљања.

У борби против разних иживљавања против виталних интереса радних људи и адвокатски сталеж — уз напред наведене институције — вршећи правилно своја овлашћења — потврдиће на најпогоднији и најочигледнији начин оправданост свога постојања у нашим условима. Поменуће институције и адвокати имају могућност да веома делотворно сузбију покушаје и настојања да се принципи самоуправљања извитопере, те да несавесни појединци не буду у ситуацији да самоуправљање претворе у самовољно управљање, него да се створи ситуација да радни човек заиста мирно и несметано пористио своја Уставом загарантована права, која никаква самовољна неће моћи да угрози.

САОПШТЕЊА

ИЗ СЕДНИЦЕ УПРАВНОГ ОДБОРА

На седници Управног одбора Адвокатске коморе Војводине, одржаној 9. IV 1982. године, донета су следећа решења:

1. Узет је на знање извештај председника и секретара Управног одбора о раду органа Коморе између две седнице.

2. Узет је на знање извештај благајника Управног одбора о стању финансијских средстава планираних за редовно пословање.

3. Узет је на знање извештај благајника Управног одбора о стању средстава намењених за оправку зграде Адвокатске коморе Војводине. Закључено је да се понови апел свим колегама да измире у најкраћем року доспеле обавезе обавезног доприноса и да учине напор за уплату обавезног доприноса унапред, да би Адвокатска комора Војводине благовремено исплатила све трошкове оправке.

4. Управни одбор примио је обавештење Савеза републичких и покрајинских адвокатских комора Југославије да је Савезни завод за статистику издао публикацију: „Кривична дела и кривичне санкције” 1981. и „Малолетни учиниоци кривичних дела” 1981. Публикација се може набавити од Савезног завода за статистику, Београд, Кнез Милоша 20.

5. Решењем број 19/82. уписан је у Именик адвоката Обшуст Павел Јан, са седиштем адвокатске канцеларије у Новом Саду, Балзакова бр. 32/III, са даном 9. април 1982. године.

6. Решењем број 68/82. уписан је у Именик адвоката Мићић Милован, са седиштем адвокатске канцеларије у Панчеву, Народног фронта бр. 1, са даном 1. април 1982. године, са којим даном је преселио седиште своје адвокатске канцеларије из Мионице у Панчево.

7. Решењем број 75/82. уписан је у Именик адвоката Станић Душан, са седиштем адвокатске канцеларије у Зрењанину, у Ул. Моше Пијаде бр. 14, са даном 9. април 1982. године.

8. Решењем број 80/82. уписан је у Именик адвоката Филиповић Мирослав, са седиштем адвокатске канцеларије у Инђији, М. Тита бр. 6, са даном 9. април 1982. године.

9. Решењем број 110/82. уписана је у Именик адвоката Туцаковић Ружица, са седиштем адвокатске канцеларије у Сомбору, Вујадина Секулића бр. 38, са даном 9. април 1982. године.

10. Решењем број 78/82. уписан је у Именик адвокатских приправника Француски Чедомир, са адвокатско-приправничком вежбом код Парошки Душана, адвоката у Србобрану. Адвокатско-приправничка вежба тече од 9. априла 1982. године.

11. Решењем број 107/82. уписује се у Именик адвокатских приправника Тапавица Димитрије, са адвокатско-приправничком вежбом код Бабић Данила, адвоката у Зрењанину. Адвокатско-приправничка вежба тече од 9. априла 1982. године.

12. Решењем број 100/82. наложено је књиговодству Коморе да изврши обрачун посмртнине иза др Јожа Лајоша, адвоката из Суботице, који је умро 16. марта 1982. године и посмртнину исплати сину преминулог Јожа Ласлу, адвокатском приправнику из Суботице, Цара Лазара бр. 12.

13. Решењем број 73/82. брише се из Именика адвоката Митар Радача, адвокат из Нове Црње, са даном 1. март 1982. године због пресељења седишта адвокатске канцеларије на територију Адвокатске коморе Црне Горе.

14. Решењем број 87/82. брише се из Именика адвоката Јожа др Лајош, адвокат из Суботице, са даном 16. март 1982. године услед смрти. За преузимаоца одређен је Шалаи Тибор, адвокат у Чантавиру, Маршала Тита бр. 29.

15. Решењем број 96/82. брише се из Именика адвоката Ерменц Владимир, адвокат у Сомбору, Читаоничка бр. 21 са даном 14. март 1982. године због заснивања радног односа. Мимоилази се одређивање преузимаоца адвокатске канцеларије Ерменц Владимира, јер је радио у заједничкој канцеларији са Бошњак Буром, адвокатом у Сомбору.

16. Решењем број 102/82. одобрена је промена адвокатско-приправничке вежбе Јожа Ласлу, са даном 16. март 1982. године од адвоката др Јожа Лајоша из Суботице, код адвоката Шалаи Тибора у Чантавиру.

17. Решењем број 81/82. Борјановић Петар, адвокатски приправник из Новог Сада, са даном 15. март 1982. године наставио је адвокатско-приправничку вежбу код Борјановић Мирка, адвоката у Новом Саду, након одслужења редовног војног рока.

18. Решењем број 111/82. Грабовачки Боривој, адвокат и Инђији, разрешен је дужности привременог заменика оболелог адвоката Мисиркић Радована из Инђије, која му је одређена решењем Управног одбора Адвокатске коморе Војводине број 29/82, а за привременог заменика одређује се Филиповић Мирослав, адвокат у Инђији, Маршала Тита бр. 6.

Управни одбор

Др ДАНИЛО МИКОВИЋ

Др Данило Миковић, пензионисани адвокат из Алибунара, умро је дана 9. новембра 1981. године.

Данило Миковић родио се 16. XII 1902. у Маркушици (Вуковар). Гимназију учио у Новом Саду, где матурира 1921. године. Право студирао у Загребу, где дипломира и стиче академски степен доктора права 1926. године.

Од 1. I 1927. до августа 1929. године обавља адвокатско-приправничку праксу код адвоката у Подравској Слатини и Осеку, а од августа 1929. па до априла 1933. ради у суду као судски бележник, у Среском суду у Кикинди и Окружном суду у Панчеву. У међувремену полаже судијски испит у Новом Саду 30. маја 1932. године.

Од маја 1933. године Данило Миковић је судија Среског суда у Илоку и у Иригу, те јавни бележник у Напицама.

Избегао испред усташа, време окупације проводи у Београду, као чиновник Комесаријата за избеглице, а после ослобођења ради у Панчеву на правним пословима у привреди и управи.

У Именик адвоката Адвокатске коморе Војводине уписује се 1. III 1958. године са седиштем адвокатске канцеларије у Алибунару. Брише се због пензионисања 31. XII 1977. године.

Данило Миковић је провео свој радни век у суду и адвокатури, подједнако марљиво и савесно, увек стручно. Познавао је одлично цивилно право и као адвокат углавном обављао грађанско-правне послове. Уживао је леп углед и као адвокат и човек, и у Алибунару и Панчеву, а посебно међу колегама, са којима је увек умео да сарађује и у послу и ван посла.

Остала је светла успомена човека и адвоката др Данила Миковића.

М. Ботић

САДРЖАЈ

ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ

Др Александар Јовичин, *Привремене мере за друштвену заштиту самоуправних права и друштвене својине* — — — 1

Др Тамаш Корхеџ, *Примена Закона о облигационим односима или специјалних правних правила о одговорности за мане (недостатке) животиња* — — — — — 11

Др Карло Ковач, *Злоупотреба права и њено уклањање у нашим условима* — — — — — 16

САОПШТЕЊА

Из седнице Управног одбора — — — — — 33

IN MEMORIAM

Др Данило Миковић (М. Ботић) — — — — — 35

Уређивачки савет:

Председник:

Никола Вујашиковић
судија Врховног суда Војводине

Светозар Дракулић, заменик јавног правобраниоца Војводине, *Антоније Борић*, саветник покрајинског секретара за правосудје и општу управу, *Никола Јеловац*, адвокат у Сомбору, *Васа Калишки*, адвокат у Панчеву, *Жива Коњевић*, шеф Службе за скупштинске послове Привремене коморе Војводине, *Војислав Маринков*, адвокат у Вршцу, *др Љубиша Милошевић*, редовни професор Правног факултета у Н. Саду, *Душан Мићић*, секретар Покрајинског друштвеног правобраниоца самоуправљања, *Светозар Николић*, судија Врховног суда Војводине, *Милан Рапајић*, адвокат у Новом Саду, *Војислав Рашовић*, адвокат у Сремској Митровици, *Ласло Цабафи*, адвокат у Зрењанину, *др Петар Шарчевић*, доцент Правног факултета на Ријечи, *Душан Шипка*, стручно-политички сарадник у Покрајинској конференцији ССРН Војводине

Уређивачки одбор:

Главни и одговорни уредник

Сава Савић
адвокат у Новом Саду

Борђе Вебер, адвокат у Новом Саду, *Светозар Добросављевић*, судија Општинског суда у Новом Саду, *Мирослав Здјелар*, адвокат у Новом Саду, *Живко Киселички*, судија Вишег суда у Новом Саду

Технички уредник:

Мирјана Јовановић

Гласник издаје и власник је Адвокатска комора Војводине, 21000 Нови Сад, Змај Јовина 20/І. — Телефон: 29-459. Годишња претплата 600.— дин. Претплата за иностранство 48 долара. Цена једног броја 60.— дин. Тек. рачун 65700-678-2047. Рукописи се не враћају.

На основу мишљења Покрајинског секретаријата за образовање, науку и културу САНВ бр. 418—185 од 23. маја 1973. године, *Гласник* је стручна публикација ослобођена основног и посебног пореза на промет.

